

ISSN 2224-5294

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
Abay Kazakh National
Pedagogical University

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

2 (330)

MARCH – APRIL 2020

PUBLISHED SINCE JANUARY 1962

PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

ALMATY, NAS RK

Б а с р е д а к т о р

ҚР ҰҒА құрметті мүшесі

Балықбаев Т.О.

Р е д а к ц и я а л қ а с ы:

экон. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Баймұратов У.Б.**; филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Есім Г.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қирабаев С.С.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қошанов А.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нәрібаев К.Н.** (бас редактордың орынбасары); филос. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нысанбаев А.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сәбікенов С.Н.**; заң ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сүлейменов М.К.**; эк. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Сатыбалдин С.С.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Әбжанов Х.М.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбусейтова М.Х.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Байтанаев Б.А.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Жақып Б.А.**; фил. ғ. докторы, проф., академик НАН РК **Қалижанов У.К.**; филол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қамзабекұлы Д.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қожамжарова Д.П.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академик **Қойгелдиев М.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Құрманбайұлы Ш.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Таймағанбетов Ж.К.**; социол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Шәукенова З.К.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Дербісәлі А.**; саяси. ғ. докторы, проф., **Бижанов А.К.**, тарих ғ. докторы, проф., **Кабульдинов З.Е.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қажыбек Е.З.**

Р е д а к ц и я к е н е с і:

Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Белостечник Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА академигі **Велиханлы Н.** (Азербайжан); Тәжікстан ҰҒА академигі **Назаров Т.Н.** (Тәжікстан); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Рошка А.** (Молдова); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Руснак Г.** (Молдова); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Муратов Ш.** (Әзірбайжан); Әзірбайжан ҰҒА корр. мүшесі **Сафарова З.** (Әзірбайжан); э. ғ. д., проф. **Василенко В.Н.** (Украина); заң ғ. докт., проф. **Устименко В.А.** (Украина)

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабарлары. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар сериясы».

ISSN 2224-5294

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.)

Қазақстан республикасының Мәдениет пен ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитетінде 30.04.2010 ж. берілген № **10894-Ж** мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 500 дана.

Редакцияның мекенжайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28; 219, 220 бөл.; тел.: 272-13-19, 272-13-18
<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2020

Типографияның мекенжайы: «NurNaz GRACE», Алматы қ., Рысқұлов көш., 103.

Главный редактор

Почетный член НАН РК

Т.О. Балыкбаев

Редакционная коллегия:

докт. экон. н., проф., академик НАН РК **У.Б. Баймуратов**; докт. филос. н., проф., академик НАН РК **Г.Е. Есим**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **С.С. Кирабаев**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **А.К. Кошанов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **К.Н. Нармбаев** (заместитель главного редактора); докт. филос. н., проф., академик НАН РК **А.Н. Нысанбаев**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **С.Н. Саби-кенов**; докт. юр. н., проф., академик НАН РК **М.К. Сулейменов**; докт. экон. н., проф., академик НАН РК **С.С. Сатубалдин**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Х.М. Абжанов**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **М.Х. Абуseitова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Б.А. Бай-танаев**; докт. фил. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Жакып**; докт. филол. н., проф., академик НАН РК **У.К. Калижанов**; докт. фил. н., проф., академик НАН РК **Д. Камзабекулы**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **Д.П. Кожамжарова**; докт. ист. н., проф., академик НАН РК **М.К. Кой-гельдиев**; докт. филол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ш. Курманбайулы**; докт. ист. н., проф., чл.-корр. НАН РК **Ж.К. Таймаганбетов**; докт. социол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **З.К. Шаукенова**; д. филол. н., проф., чл.-корр. НАН РК **А. Дербисали**; доктор политических наук, проф., **Бижанов А.К.**; доктор ист. наук, проф., **Кабульдинов З.Е.**; доктор филол. н., проф., член-корр. НАН РК **Қажыбек Е.З.**

Редакционный совет

академик НАН Республики Молдова **Г. Белостечник** (Молдова); академик НАН Азербайджанской Республики **Н. Велиханлы** (Азербайджан); академик НАН Республики Таджикистан **Т.Н. Назаров** (Таджикистан); академик НАН Республики Молдова **А. Рошка** (Молдова); академик НАН Республики Молдова **Г. Руснак** (Молдова); чл.-корр. НАН Азербайджанской Республики **Ш. Мурадов** (Азербайджан), член-корр. НАН Азербайджанской Республики **З.Сафарова** (Азербайджан); д. э. н., проф. **В.Н. Василенко** (Украина); д.ю.н., проф. **В.А. Устименко** (Украина)

Известия Национальной академии наук Республики Казахстан. Серия общественных и гуманитарных наук.

ISSN 2224-5294

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы)

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан № 10894-Ж, выданное 30.04.2010 г.

Периодичность 6 раз в год

Тираж: 500 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28; ком. 219, 220; тел. 272-13-19, 272-13-18

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2020 г.

Адрес типографии: «NurNaz GRACE», г. Алматы, ул. Рыскулова, 103.

Chief Editor

Honorary member of NAS RK

Balykbayev T.O

Editorial board:

Doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Baimuratov U.B.**; doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Esim G.E.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kirabayev S.S.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Koshanov A.K.**; doctor of economics, prof, academician of NAS RK **Naribayev K.N.** (deputy editor-in-chief); doctor of philosophy, prof, academician of NAS RK **Nyssanbayev A.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Sabikenov S.N.**; doctor of law, prof, academician of NAS RK **Suleymenov M.K.**; doctor of economy, prof, academician of NAS RK **Satybaldin S.S.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Abzhanov H.M.**; doctor of history, prof, corresponding member of NAS RK **Abuseitova M.H.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Baitanaev B.A.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Zhakyp B.A.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Kalizhanov U.K.**; doctor of philology, prof, academician of NAS RK **Hamzabekuly D.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Kozhamzharova D.P.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Koigeldiev M.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kurmanbaiuly Sh.**; doctor of history, prof, academician of NAS RK **Taimaganbetov J.K.**; doctor of sociology, prof, corresponding member of NAS RK **Shaukenova Z.K.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Derbisali A.**; doctor of political science, prof **Bizhanov A.K.**; doctor of History, prof **Kabuldinov Z.E.**; doctor of philology, prof, corresponding member of NAS RK **Kazhybek E.Z.**

Editorial staff:

Academician NAS Republic of Moldova **Belostechnik.G** (Moldova); Academician NAS Republic of Azerbaijan **Velikhanli N.** (Azerbaijan); Academician NAS Republic of Tajikistan **Nazarov T.N.** (Tajikistan); Academician NAS Republic of Moldova **Roshka A.** (Moldova) Academician NAS Republic of Moldova **Rusnak G.** (Moldova); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Muradov Sh.** (Azerbaijan); Corresponding member of the NAS Republic of Azerbaijan **Safarova Z.** (Azerbaijan); Associate professor of Economics **Vasilenko V.N.** (Ukraine), Associate professor of Law **Ustimenko V.A.** (Ukraine)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of Social and Humanities.
ISSN 2224-5294

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty)

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of information and archives of the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan N **10894-Ж**, issued 30.04.2010

Periodicity: 6 times a year

Circulation: 500 copies

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2020

Address of printing house: «NurNaz GRACE», 103, Ryskulov str, Almaty.

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES

ISSN 2224-5294

<https://doi.org/10.32014/2020.2224-5294.39>

Volume 2, Number 330 (2020), 71 – 77

UDC 369

MPHTI 06.39.02

Z.A. Ilimzhanova¹

Zhetysu State University n.a. I. Zhansugurov, Taldykorgan, Republic of Kazakhstan.

E-mail: zaida.ilimzhanova@gmail.com**FISCAL ASPECTS OF SOCIAL ASSISTANCE**

Abstract. The main issue of ensuring socio-economic growth has always been and remains a sustainable integrated development with a pace not lower than the global path. The vision of solving this problem is usually demonstrated by the economies of all the leading countries of the world. For the economy of Kazakhstan, these solutions differ markedly for the reason that the change in the formational economy has had a very noticeable impact on financial and economic opportunities, and on understanding the significance of this component for the socially oriented essence of economic, social and spiritual development of a country like ours. Kazakhstan's transition to a more efficient economic system has the ultimate goal of improving the welfare of society. With the help of social policy, the state seeks to optimize the financial situation of social groups that differ in their role in the economic process. To solve many social policy problems, it is important to have information about the standard of living of the population in all regions of the country. First, the standard of living of the population is a mirror of economic development and the main criterion for the effectiveness of the state's social policy. Secondly, the indicators of living standards are designed to characterize and evaluate an objective picture of the distribution of wealth, based on the modern paradigm of social justice in society. Third, indicators of living standards (for example, the official poverty line) are an empirical basis for implementing the principles of targeting and subsidiarity in the process of protecting socially vulnerable segments of the population. The paper considers the improvement of the method of their calculation, which is aimed at implementing a policy that is most adequate to the material well-being of the population, which helps, but does not develop dependent moods. This applies to the system of social benefits, subsidies, and compensation. Indicators of the extent of poverty and the degree of socio-economic inequality are the basis for changing the degree of progressiveness of tax rates and existing tax benefits. The level of the workforce implies the formation of remuneration and social development funds at the expense of enterprises' own funds, as well as the establishment of additional social guarantees and benefits.

The article considers that the problems of reducing poverty and providing social services to those in need primarily depend on the reliability of the poverty assessment and the fulfillment of tax or labor obligations by applicants for social assistance. The digitalization of the social services sector and the universal Declaration of the rights of the country's population are crucial conditions for the availability of social assistance. The fiscal perspective of a new entrepreneur or employee as a logical operation of allocating state budget funds for human capital, the comfort of living conditions for those in need, and the quality of life of family members consists in paying taxes in the future by new conscientious taxpayers. The creation of new jobs within the state programs will also help to eliminate "shadow" labor market to confirm employment and income. It is relevant to take into account the social protection funds provided by the regions from the local budget in the average per capita income of the applicant.

A state cannot exist without an effective tax policy. The development of an effective tax policy of the Republic of Kazakhstan is one of the main problems of the modern state, the development of which requires solving very complex problems. The state seeks to replenish its budget as much as possible in any way and by any means. The state budget, being the main plan in the field of Finance, the main means of accumulating monetary resources, gives the political power the opportunity to actually exercise power, and the state-real political and economic power.

The state's participation in tax policy and regulation of the economy is carried out using tax instruments, such as the tax rate, tax benefit, tax base, etc. Results of the state's tax policy also determine what changes the state needs to make to its economic policy.

Keywords: targeted social assistance (TSA), state program, social assistance, individual income tax, poverty line, state grant, self-employed, income.

1. Introduction

Raising incomes and improving the quality of life is one of the most urgent tasks facing by the government. In April 2019 the system for providing targeted social assistance (TSA) to low-income and large families was transformed [1]. There is no fiscal aspect of the poverty assessment for this assistance, almost all of the measures provided are free of charge which undoubtedly played a role in the growth in the number of recipients from 111 thousand families (571584 people) to 417 thousand families (2 138 214 people) and payment of 206 billion tenge [2].

The poverty line was increased from 50 % to 70 % of the living wages (LW) while in 2018 the poverty line was increased from 40 to 50 % [3].

The current model of special tax regimes based on a patent, a simplified declaration and using a fixed deduction does not reflect, except the last regime, the possibility of unprofitability and insolvency which became controversial when assigning social assistance to applicants with registered IP status [4].

The complexity of the poverty assessment system is that it does not really reflect the real incomes of the family, as well as the lack of a fiscal perspective in the grants and loans issued to those in need to get out of poverty. Deadlines repeatedly postponed for universal declaration, the lack of integration of the bases of state authorized bodies does not allow “to see” the assets of applicants [5].

2. Methodology

In the process of the study were used General methods of research: methods of analysis of financial statements: horizontal, vertical, ratio, comparison, and other.

To study the tax system of Kazakhstan were used General scientific and special research methods:

- review of the regulatory framework;
- analytical method;
- economic-mathematical calculations.

3. Results

According to the Rules of the implementation of new business ideas to participants of the State program for the development of productive employment and mass entrepreneurship for 2017-2021 Enbek the grantee within 3 months from the date of receipt of the state grant confirms its intended usage by registering its activities in tax authorities or paying a single comprehensive payment (SCP) [6].

The size of grants is from 252 thousand to 505 thousand tenge, payment of SCP is 0.5 MCI in villages (11263 tons) and 1 MCI in cities (2525 tons) per month respectively the annual payment of 15156 tenge and 30300 tenge or payment from 1 % to 3 % of the taxation scale for special tax regimes where the amount of taxes will be higher than the amount of SCP.

The Rules of lending / micro-crediting in cities and mono-industry towns and the Rules for guaranteeing loans / mono-credit issued by microfinance organizations / second level banks also stipulate the status of a participant as a start-up entrepreneur, an existing entrepreneur but the tax liability of the participants of lending is not stipulated which also does not facilitate a real assessment of the profitability of participants in the state program "Enbek" [7].

In the United States social security benefits are financed from the general income tax with accumulation of funds for the certain social security programs in the amount of 15.3 %; which is paid in two (7.65 %) both by the employee and the employer. The rate for the self-employed is 15.3 % [8].

The Ministry of Labor and Social Protection of the Population of the Republic of Kazakhstan implements the State Program for the Development of Productive Employment and Mass Entrepreneurship for 2017 – 2021 "Enbek" (hereinafter – the Program) [9].

According to the results of 9 months of 2019 496 thousand people took part in the Program, or 89 % of those who applied for assistance measures [10].

Among the program participants the category of unemployed includes 222 thousand people or 45 % of the participants, self-employed 87 thousand people (17 %), 149 thousand people were registered as job seekers (30 %).

The number of socially vulnerable layers of the population who took part in the Program: 178.8 thousand youth, 12.6 thousand disabled people, 15.7 thousand low-income citizens, 1.4 thousand

members of large families, 1.5 thousand people released from the places of deprivation of freedom, 1.4 thousand redundant employees.

On the October 1, 2019 about 41.2 thousand people were sent to short-term courses, and to the given date 20.2 thousand people completed training, 11.3 thousand of them were employed or 56 %.

45 thousand people or 60 % of the number planned have undergone training in the basics of entrepreneurship. People who received certificates, 4.8 thousand people began implementing their business projects.

19 thousand of people are planned to be covered by micro-crediting this year. For these purposes 83 billion tenge is provided including 59.8 billion tenge in rural areas and 23.2 billion tenge in cities.

10.3 thousand micro-loans have been issued since the beginning of the year of which 9,190 in rural areas and 1,076 in cities.

In rural areas 80 % of microloans are directed at the development of stock raising and in urban areas the service sector is dominated by 30 % of issued microloans. 6.2 thousand of people became entrepreneurs for the first time, 3.4 thousand people expanded their own business, 681 people received microloans for the development of anchor cooperation [11].

Micro-credit recipients in the village have created additionally 9 thousand of working places.

In order to develop their own business it is planned to give out more than 38.2 thousand state grants (for 100 MCI – 4.8 thousand, for 200 MCI – 33.4 thousand).

On the October 1, 2019, 11.3 thousand people received state grants (for 100 MCI – 4.1 thousand, for 200 MCI – 7.2 thousand), including youth – 5.7 thousand people, large families – 1.6 thousand, low-income – 745, disabled people – 305 people.

The number of people employed in permanent jobs after completing youth practice is 5 thousand people or 46 % of the number of those who completed (10.8 thousand people). 73.1 thousand of people are involved in public work.

9.5 thousand of people who had completed participation in public works were employed in permanent jobs which makes up 21.4 % of the number of those who completed.

The efforts taken by the government in the development of state programs help reduce the number of people in need and increase their social sustainability. To monitor the standard of living 6.8 million families or 18.5 million people are covered by social cards in the E-Khalyk IS with an index of well-beings which are formed according to 19 parameters out of 21 information systems.

The majority of the poor is represented in the southern regions: 207.1 thousand – Almaty region, 201 thousand – Turkestan region, 188.6 thousand in Almaty. The average per capita income of low-income residents for the 2nd quarter of 2019 ranged from 0 to 26562 tenge [12].

At the same time according to the monitoring data of social cards 2618.9 families with 6352.8 family members are dysfunctional, 76.5 thousand crisis families with 304.5 family members 118.4 thousand members are in them, 27.5 thousand need in emergency care or there is an acute shortage of funds to meet the basic needs of the family, lack of money for basic necessities and more.

At the same time regions of the country provide social assistance for large, low-income, low-mobility groups in the form of free travel in public transport, connection to infrastructure (gas), hot meals for children; subsidizing parental fees to kindergarten pupils, issuing housing certificates under the 7-20-25 program, purchasing and installing carbon monoxide sensors. These actions require significant deduction from local budget revenues, and are not calculated when determining the profitability of an applicant for social assistance.

The south of the country is traditionally represented by a large number of personal subsidiary farms where the assessment of profitability, poverty and the level of taxation is obstructed.

In addition the proximity to megacities explains the presence of a large number of informally employed in freight transport, taxi services, repair of movable and real estate, public catering, etc.

A separate problem is the profitability of citizens from labor migration and trade and services provided via the Internet.

All these factors in total make it difficult to assess poverty and the lack of wealth of citizen since incomes from these areas of employment are unaccounted for [13].

The Ministry of Labor and Social Protection developed a balance of the labor market until 2025 according to which the net increase in jobs and labor is calculated, including in the state programs and on a private initiative (Table 1).

Table 1 – The balance of the labor market until 2025

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	TOTAL 2019-2025
Closing of existing jobs	286,3	280,3	278,7	281,2	283,7	286,2	288,7	1 985,1
Creation of new jobs	373,0	375,8	379,1	382,1	385,1	388,2	391,2	2 674,5
Including the f state programs	192,9	193,7	196,1	197,4	199,0	200,6	202,2	1 382,0
including private initiatives	180,1	182,1	183,0	184,6	186,1	187,5	189,0	1 292,4
Net job growth	86,7	95,5	100,4	100,9	101,4	102,0	102,5	689,4
Labor exit	371,8	379,1	386,4	394,6	398,6	398,1	403,9	2 732,4
including travel abroad	31,1	32,0	35,7	37,5	39,8	42,1	44,4	262,7
including maternity leave	179,4	183,2	188,1	192,3	196,6	201,0	205,3	1 345,9
including retirement	114,8	105,6	100,9	98,0	95,8	84,6	82,1	681,8
including other	46,5	58,3	61,7	66,8	66,3	70,4	72,0	442,0
Labor force arrival	455,4	465,1	475,7	483,7	478,6	483,1	484,2	3 325,9
including Arrival from abroad	9,6	10,6	11,5	12,5	13,4	14,4	15,3	87,3
including return from the decree	175,0	179,3	182,7	191,5	197,6	207,6	214,2	1 347,9
including graduates	194,0	196,8	198,3	194,0	179,4	170,5	161,5	1 294,5
including other	76,8	78,4	83,2	85,7	88,2	90,7	93,2	596,2
Net labor force growth	83,6	86,0	89,3	89,1	80,1	85,0	80,4	593,5

Note: compiled by the author

Under the transparency of labor relations the predicted balance of the labor market will also help reliably determine the profitability of Kazakhstani families including socially vulnerable ones.

4. Conclusions

The specific living environment in the regions, employment, digitalization of processes, participation in government programs, targeted use of grants and microloans, creation of new jobs in these projects and payment of taxes allows us to consider the categories of poverty and taxation all together and identify the true situation of taxpayers applying for state assistance.

З.А. Илимжанова

І. Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университеті,
Талдықорған, Қазақстан

ӘЛЕУМЕТТІК КӨМЕКТІҢ ФИСКАЛДЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Аннотация. Әлеуметтік-экономикалық өсуді қамтамасыз етудің негізгі мәселесі әрдайым жалпы әлемдік трактіден төмен болмайтын қарқындағы тұрақты кешенді дамумен байланысты болып қала береді. Бұл міндетті шешудің пайымын, әдетте әлемнің барлық жетекші елдерінің экономикалары көрсетеді.

Қазақстан экономикасы үшін шешімнің бірінші жолы – формалды шаруашылық жүргізудің ауысуы қаржы-экономикалық мүмкіндіктерге де айтарлықтай әсер еткендіктен, осы құрамдастың біздің елдің экономикалық, әлеуметтік және рухани дамуының әлеуметтік бағдарланған мәні үшін маңыздылығын түсінуде айтарлықтай ерекшеленеді. Қазақстанның неғұрлым тиімді экономикалық жүйеге көшуінде қоғамның әлауқатын арттырудың түпкі мақсаты бар. Әлеуметтік саясаттың көмегімен мемлекет экономикалық процестегі өзінің ролі бойынша ерекшеленетін әлеуметтік топтардың материалдық жағдайын оңтайландыруға ұмтылады. Әлеуметтік саясаттың көптеген проблемаларын шешу үшін елдің барлық аймақтарындағы халықтың өмір сүру деңгейі туралы ақпаратқа ие болу маңызды.

Біріншіден, халықтың өмір сүру деңгейі – экономикалық дамудың айнасы және мемлекеттегі әлеуметтік саясаттың тиімділігінің негізгі өлшемі.

Екіншіден, өмір сүру деңгейінің көрсеткіштері қоғамдағы әлеуметтік әділеттіліктің қазіргі парадигмасына сүйене отырып, материалдық игіліктердің бөлінуінің объективті көрінісін сипаттауға және бағалауға арналған.

Үшіншіден, өмір сүру деңгейінің көрсеткіштері (мысалы, кедейліктің ресми шегі) – халықтың әлеуметтік осал топтарын қорғау процесінде атаулылық пен субсидиялық қағидаттарын іске асырудың эмпирикалық негізі.

Жұмыста халықтың материалдық жағдайына неғұрлым сәйкес келетін, бірақ оған тәуелді көңіл-күйді дамытпайтын саясатты жүзеге асыруға бағытталған оларды есептеу әдістемесін жетілдіру мәселелері талқыланады. Бұл әлеуметтік төлемдер, субсидиялар, өтемақылар жүйесіне қолданылады. Кедейлік деңгейі мен әлеуметтік-экономикалық теңсіздік деңгейінің көрсеткіштері салық ставкалары мен қолданыстағы салық жеңілдіктерінің прогрессивтілік дәрежесін өзгерту үшін негіз болып саналады. Әлеуметтік қамсыздандыру жүйесі республикалық деңгейде, өңірлік және бастапқы шаруашылық буынында қалыптасады. Республикалық деңгей табыстың белгілі бір деңгейінің кепілдігін қоса алғанда, қоғамның барлық мүшелеріне әлеуметтік кепілдіктерді бақылау мен қамтамасыз етуді білдіреді: ең төменгі жалақы, ставкалар мен лауазымдық жалақы, зейнетақы, түрлі деңгейдегі игіліктер мен қызметтерді тегін тұтыну. Өңірлік деңгейде өңірлік әлеуметтік-мәдени және демографиялық ерекшеліктерді ескере отырып, әлеуметтік қорғау жүйесін нақтылау қамтамасыз етіледі. Еңбек ұжымының деңгейі кәсіпорындардың өз қаражаты есебінен еңбекақы төлеу және әлеуметтік даму қорын қалыптастыруды, қосымша әлеуметтік кепілдіктер мен жеңілдіктерді белгілеуді көздейді.

Мақалада кедейлікті азайту және мұқтаждарға әлеуметтік қызмет көрсету мәселелері бірінші кезекте кедейлікті бағалаудың дұрыстығына және әлеуметтік көмек алуға үміткерлердің салық немесе еңбек міндеттемелерін орындауына байланысты екендігі қарастырылады. Әлеуметтік қызметтер секторын цифрландыру және халық құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы ұсынылатын әлеуметтік көмекке қол жетімділіктің шешуші шарттары болып саналады. Жаңа кәсіпкердің, қызметкердің фискалдық болашағы адами капиталға мемлекеттік бюджет қаражатын бөлудің логикалық операциясы, мұқтаждардың өмір сүру жағдайларының жайлылығы, отбасы мүшелерінің өмір сүру сапасы болашақта жаңа адал салық төлеушілер мен салық төлеуден тұрады. Мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде жаңа жұмыс орындарын құру "көлеңкелі" еңбек нарығын жоюға және еңбек табысын растауға мүмкіндік береді. Өтініш берушінің жан басына шаққандағы табысында жергілікті бюджеттен өңірлер ұсынатын әлеуметтік қорғау құралдарын есепке алу маңызды. Мемлекет тиімді салық саясатын жүргізбей, өмір сүре алмайды. Қазақстан Республикасының тиімді салық саясатын дамыту – қазіргі заманғы мемлекеттің негізгі проблемаларының бірі, оны әзірлеу өте күрделі міндеттерді шешуді талап етеді. Мемлекет кез келген жолмен және кез келген тәсілдермен өз бюджетін барынша толықтыруға ұмтылады. Мемлекеттік бюджет қаржы саласындағы негізгі жоспар, ақша ресурстарын шоғырландырудың басты құралы бола отырып, саяси билікке – билік өкілеттіктерін нақты жүзеге асыруға, ал мемлекетке нақты саяси және экономикалық билікті жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Мемлекеттің салық саясатын жүргізу экономиканы реттеуге қатысуы салық ставкасы, салық жеңілдігі, салық базасы және т.б. сияқты салық құралдарының көмегімен жүзеге асырылады.

Түйін сөздер: атаулы әлеуметтік көмек (АӘК), мемлекеттік бағдарлама, әлеуметтік көмек, жеке табыс салығы, кедейлік шегі, мемлекеттік грант, өзін-өзі жұмыспен қамтығандар, табыс.

З.А. Илимжанова

Жетысуский государственный университет им. И. Жансугурова,
Талдықорган, Казахстан

ФИСКАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ СОЦИАЛЬНОЙ ПОМОЩИ

Аннотация. Основным вопросом обеспечения социально-экономического роста всегда было и остается устойчивое комплексное развитие с темпами не ниже общемирового тракта. Видение решения этой задачи,

как правило, демонстрируется экономикой всех ведущих стран мира. Для экономики Казахстана первой пути решения заметно отличаются по той причине, что смена формационного хозяйствования весьма заметно отразилась и на финансово-экономических возможностях, и на понимании значимости этой составляющей для социально ориентированной сущности экономического, социального и духовного развития такой страны, как наша. Переход Казахстана к более эффективной экономической системе имеет конечной целью повышение благосостояния общества. С помощью социальной политики государство стремится к оптимизации материального положения социальных групп, различающихся по своей роли в экономическом процессе. Для решения многих проблем социальной политики важно иметь информацию об уровне жизни населения во всех регионах страны.

Во-первых, уровень жизни населения является зеркалом экономического развития и основным критерием эффективности социальной политики государства.

Во-вторых, показатели уровня жизни призваны охарактеризовать и оценить объективную картину распределения материальных благ, опираясь на современную парадигму социальной справедливости в обществе.

В-третьих, показатели уровня жизни (например, официальная черта бедности) являются эмпирической основой реализации принципов адресности и субсидиарности в процессе защиты социально уязвимых слоев населения.

В работе рассмотрено совершенствование методики их расчета, которое направлено на реализацию политики, наиболее адекватной материальному благосостоянию населения, которая помогает, но не развивает иждивенческие настроения. Это касается системы социальных пособий, субсидий, компенсаций. Показатели масштабов бедности и степени социально-экономического неравенства являются основой для изменения степени прогрессивности налоговых ставок и действующих налоговых льгот. Система социального обеспечения формируется на республиканском уровне, региональном и первичного хозяйственного звена. Республиканский уровень подразумевает контроль и обеспечение социальных гарантий, всем членам общества, включая гарантию определенного уровня доходов: минимальной заработной платы, ставок и должностных окладов, пенсий, бесплатного потребления различного уровня благ и услуг. На региональном уровне обеспечивается конкретизация системы социальной защиты с учетом региональных социально-культурных и демографических особенностей. Уровень трудового коллектива предполагает формирование за счет собственных средств предприятий фондов оплаты труда и социального развития, установления дополнительных социальных гарантий и льгот.

В статье рассматривается то, что проблемы сокращения бедности и предоставления социальных услуг нуждающимся в первую очередь зависят от достоверности оценки бедности и выполнения налоговых или трудовых обязательств претендентами на получение социальной помощи. Цифровизация сектора социальных услуг и всеобщая декларация прав населения страны являются решающими условиями доступности предоставляемой социальной помощи. Фискальная перспектива нового предпринимателя, работника как логическая операция выделения средств государственного бюджета на человеческий капитал, комфортность условий жизни нуждающихся, качество жизни членов семьи состоят в уплате налогов в будущем новыми добросовестными налогоплательщиками. Создание новых рабочих мест в рамках государственных программ также позволит ликвидировать "теневой" рынок труда и подтвердить трудовые доходы. Актуален учет средств социальной защиты, предоставляемых регионами из местного бюджета, в среднедушевом доходе заявителя.

Государство не может существовать, не проводя эффективной налоговой политики. Развитие эффективной налоговой политики Республики Казахстан является одной из основных проблем современного государства, разработка которой требует решения очень сложных задач. Государство стремится любым путем и любыми способами, как можно более максимально пополнить свой бюджет. Государственный бюджет, являясь основным планом в области финансов, главным средством аккумуляции денежных ресурсов, дает политической власти возможность реально осуществлять властные полномочия, а государству – реальную политическую и экономическую власть.

Участие государства в проведении налоговой политики, в регулировании экономики осуществляется с помощью налоговых инструментов, таких, как ставка налога, налоговая льгота, налоговая база и др. От результатов проводимой государством налоговой политики зависит и то, какие изменения необходимо внести государству в свою экономическую политику.

Ключевые слова: адресная социальная помощь (АСП), государственная программа, социальная помощь, индивидуальный подоходный налог, черта бедности, государственный грант, самозанятые, доходы.

Information about authors:

Ilimzhanova Z.A., Candidate of economic sciences, docent. Zhetysu State University n.a. I. Zhansugurov, Taldykorgan, Republic of Kazakhstan. zaida.ilimzhanova@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9781-2758>

REFERENCES

- [1] On state targeted social assistance, Law of the Republic of Kazakhstan dated July 17, 2001 No. 246.
- [2] On approval of the Rules for calculating the total income of a person (family) applying for state targeted social assistance; Order of the Minister of Labor and Social Protection of the Population of the Republic of Kazakhstan dated July 28, 2009 No. 237-p. It is registered in the Ministry of Justice of the Republic of Kazakhstan on August 28, 2009. No. 5757.
- [3] Sidorovich A.V., Abishev A.A. National Economics: Textbook. Almaty: Economics, 2009. 536 p.
- [4] The Code of the Republic of Kazakhstan dated December 25, 2017 No. 120-VI 3PK On taxes and other obligatory payments to the budget (Tax Code).
- [5] On the approval of the Rules for the provision of state grants for the implementation of new business ideas to participants of the State program for the development of productive employment and mass entrepreneurship for 2017-2021, "Enbek" Decree of the Government of the Republic of Kazakhstan dated August 23, 2018 No. 513.
- [6] On approval of the Rules of crediting / microcrediting in cities and single-industry towns and the Rules of guaranteeing loans / microcredits issued to microfinance organizations / second-tier banks in cities. Order of the Minister of National Economy of the Republic of Kazakhstan dated November 27, 2018 No. 84.
- [7] McConnell K.R., Bru S.L., Flynn W.M. Economics: principles, problems and politics: Textbook: Trans. from English – 19th ed. M.: INFRA-M, 2017. XXVIII, 1028 p.
- [8] Decree of the Government of the Republic of Kazakhstan dated November 13, 2018 No. 746 On the approval of the State Program for the Development of Productive Employment and Mass Entrepreneurship for 2017. 2021, "Enbek".
- [9] The Ministry of Labor and Social Protection of the Population of the Republic of Kazakhstan Social and Labor Sphere: Results of 2018 and the main tasks of the Ministry for 2019. Nur-Sultan 2019.
- [10] On some measures for the implementation of the State program for the development of productive employment and mass entrepreneurship for 2017-2021, "Enbek" Order of the Deputy Prime Minister of the Republic of Kazakhstan. Minister of Agriculture of the Republic of Kazakhstan dated November 27, 2018 No. 17812.
- [11] Sley B., Danilova-Cross E., Papa Y., Pelekh M., Marni Sh., Henrich K. Poverty, inequality and vulnerability in Europe and Central Asia in transition and developing economies // UN Development Program. 2014.
- [12] Gussenov B., Bastaubaev A. (2019). Model of development of foreign economic activity in the conditions of integration processes and globalization. *News of the national Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of social and human sciences.* Volume 5, Number 327 (2019), 134–139.
- [13] Gussenov B., Sharipov A. (2019). Features of development of foreign economic activity in the era of globalization (the Great Silk Road). *News of the national Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan. Series of social and human sciences.* Volume 5, Number 327 (2019), 151–155.

**PUBLICATION ETHICS AND PUBLICATION MALPRACTICE
IN THE JOURNALS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www.nauka-nanrk.kz

<http://soc-human.kz/index.php/en/arhiv>

Редакторы: *М. С. Ахметова, Г. Б. Халидуллаева, Д. С. Аленов*
Верстка на компьютере *А.М. Кульгинбаевой*

Подписано в печать 19.03..2020
Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
14 п.л. Тираж 500. Заказ 2.